Динебеҙ, еребеҙ

ИМАН ИЛЕ - МӘККӘ БИШЕГЕНӘ АСЫП ИНДЕМ ДОНЪЯ ИШЕГЕН...

Рәмзиә БИКӘНӘСОВА

Бисмилләһир-рәхмәниир-рәхиим! Рәсәйҙең хажға барыуҙы үҫтереүгә ярҙам күрһәтеүсе хәйриә фонды аша беҙҙең төркөм, 2011 йылда тур операторҙарҙан алданып, хаж сәфәренә бара алмаған мосолмандар, 2012 йылдың 19 октябрендә Ислам диненең бишенсе әрҡанын үтәү өсөн сәфәргә юлландыҡ. Аллаһы тәғәлә Ҡөрьәндә шулай тигән: "...Кешеләрҙең Аллаһ алдында булған бурыстарына хаж ҡылыу керә, әгәр улар быны үтәй алырлыҡ булһалар" ("Ғимран" сүрәһе, 97).

Хаж мөмкинлеге булған, бәлиғ һәм һау-сәләмәт кешеләргә фарыз. Ибраһим һәм Исмәғил пәйғәмбәрҙәр тарафынан тергеҙелеп, улар, башҡа пәйғәмбәрҙәр һәм сәхәбәләр ғибәҙәт ҡылған урын булғанға күрә. Ҡәғбәтулла мөбәрәк бер ғибәҙәтхана иҫәпләнә. Шуның өсөн дә Аллаһы Тәғәлә беҙгә шул ғибәҙәтхананы зыярат ҡылырға ҡушҡан. Быны атҡара алған кешеләргә ҙур әжер һәм сауаптар вәғәҙә иткән. Ғалимдарҙың һүҙҙәренә нигеҙләнеп, хаж һижриҙең алтынсы йылында фарыз булған, шул нигеҙҙән Аллаһы Тәғәлә аят индергән: "Аллаһ ризалығына өмөт менән хаж һәм үмрәне иң камил рәүештә үтәгеҙ" (Баҡара сүрәһе, 196-сы аят).

Билдәле бер ғибәҙәттәрҙе ҡылыу ниәте менән Сауд Ғәрәбстанындағы Мәккә ҡалаһына сәфәр, "Тауаф" (Ҡәғбә тирәләй әйләнеү), "Сәғи" (Әс-Сафа һәм Әл-Мәрүә тауҙары араһында йөгереү), Арафат майҙанында булыу хажға барыу иҫәпләнә. Пәйғәмбәребеҙ, Аллаһының сәләме һәм салауаты булһын. Уға, хаждың Ислам диненең бишенсе әрҡаны икәнен аңлатып, ошоларҙы әйткән: "Ислам дине биш әрҡанға нигеҙләнгән: Аллаһтан башҡа ғибәҙәт ҡылырлыҡ бер ниндәй илаһи зат юҡлығына, Мөхәммәт Уның илсеһе икәненә шәһәҙәт ҡылыу, намаҙ уҡыу, зәкәт биреү, хаж ҡылыу һәм Рамаҙан айында ураҙа тотоу".

Беҙ - Рәсәйҙә динһеҙлек хөкөм һөргән осорҙа донъяға килеп, ғүмеребеҙҙең ярайһы өлөшөн Советтар дәүерендә үткәргән быуын. Бигерәк тә "бәләкәй халыҡтар"ҙың зыялылары күпләп юҡ ителгән 1937 йылда ауылдарҙа мәсеттәр емертелеп, муллалар атылып, динде тар-мар итергә тырышыуҙарына ҡарамаҫтан, беҙҙең бәләкәй генә боронғо Усман (Ҡаҙморон) ауылында уҙған быуаттың 70-се йылдары урталарына тиклем, мәсет булмаһа ла, уҡымышлы мулла - Аҫылгәрәй бабай Әхмәтов иҫән ине. Уның Ураҙа, Ҡорбан байрамдары алдынан ауылдағы һәр йортҡа инеп, Ҡөрьән аяттарын уҡып йөрөүен ауылдаштар әле булһа хөрмәт менән иҫкә ала. Иҫемдә, 60-сы йылдарҙың ҡояшлы иртәһендә, ниндәйҙер дини байрам алдынан. Аҫылғәрәй олатай беҙгә килеп инде. Өлкәндәр өйҙә юҡ, иҙәндәр тап-таҙа итеп ҡырып йыуылған, урындыҡта йыуып киптерелгән, әле таҫлап төрөлмәгән кер өйөмө ята. Бабай уларҙы ипләп кенә этәреп, ҡиблаға ҡарай йәтештән ултырҙы ла: "Балалар, һеҙ тик кенә ултырып тороғоҙ, мин Ҡөрьән уҡып алам", - тип бәләкәй генә дүрт баланы йөҙҙәребеҙҙе ҡиблаға ҡаратып теҙеп ултыртып ҡуйҙы. Ул доғаларын тамамлап, бергәләп "әппәр" итеп ҡуйғас, мин, балаларҙың иң ҙурыһы булараҡ, бабайға өсмө-бишме тин тимер аҡса бирәм хәйергә. Тағы ла бергәләп "әппәр" итәбеҙ. Шулай бәләкәй саҡтан күңелдә уйылып ҡалған изге Ҡөрьән доғалары, матур дини йолалар ғүмеребеҙ буйына күңел түрендә һаҡланып, изге аманат булып беҙҙе оҙата килә. Заманында сәйәси золомға дусар ителеп. Аҡ диңгеҙ каналын төҙөгән Аҫылгәрәй мулла бабайыбыҙҙың йәне йәннәтте биҙәйҙер, тип уйлайым.

Һәр кешенең тормош нигеҙендә ғаиләһенән, үҙен уратып алған мөхитенән алынған тәрбиә ята. Биш бала тәрбиәләп үҫтергән, һуғыш ветераны атайым Исламғәли һәм әсәйем Миңнисаның: "Балаҡайым, кейемең урыҫ булһа ла, күңелең дөрөҫ булһын", - тигән һүҙҙәре ҡолағыбыҙҙа бөгөн дә яңғырап тора. Беҙ был һүҙҙәрҙең мәғәнәһенә йәшәй-йәшәй төшө-нәбеҙ. Әйткәндәй, атайым берәй нәмә тураһында аңлатһа: "Төшөндөңмө?" - тип һорай торғайны. Ә үҙебеҙҙең нәҫелдә 1937 йылда атылған мулла бабайыбыҙ тураһында беҙ бәләкәй саҡта бик һөйләп барманылар. Ләкин уның тураһында миңә урта мәктәпте тамамлап, юғары уҡыу йортона ингән саҡта. Совет власы һағында "уяу" торған ҡайһы бер ауылдаштар тиҙ белгертте. Улар КПСС Өлкә комитетына: "...мулла нәҫеленән булған Рәмзиә Бикәнәсованы ни эшләп юғары уҡыу йортона алдығыҙ?" - тип ялыу яҙып ебәрҙеләр. Ул бабайҙарҙың йәндәре йәннәттә булһын, балаларының балаларына ла юғары белемле кешеләр булып ғүмер итеүҙәрен теләйем. Ошо ялыуҙан һуң мин мулла бабайым Муллағәли Фәйнулла (1864-1937) улы Бикәнәсовтың яҙмышы менән ныҡыраҡ ҡыҙыҡһына башланым. Төрлө архивтарҙа ҡаҙыныуҙар, бабайыбыҙ яҙмышы тураһында ғына түгел, шул осорҙа Ауырғазы районынан ҡулға алып юҡ ителгән башҡа дин әһелдәре, муллалар яҙмышы тураһында ла ҡайһы бер мәғлүмәттәрҙе асыҡларға насип итте. Бына уларҙың исемдәре: Фәхретдин Миңлеғәзетдин улы Нәжметдинов, 1874 йылғы, Солтанморат ауылы муллаһы: Бәхтиәр Ғәбделнасир улы Әбдрәшитов, 1866 йылғы, Түбәнге Ҡарамалы ауылы муллаһы; Мөхәмәтғариф Мөхәмәтсафа улы Уразбахтин, 1863 йылғы, Батыр ауылы муллаһы: Ҡорбанғәли Сафа улы Насиров, 1884 йылғы, Мораҙым ауылынан; Исхаҡ Хафиз улы Шафиҡов, 1900 йылғы, Сәлих ауылынан; Хөсәйен Мөфтәхетдин улы Кәримов, 1870 йылғы, Талбазы ауылынан; Муллағәли Фәйнулла улы Бикәнәсов, 1864 йылғы, Ҡаҙморон ауылынан. Мулла бабайыбыҙ 1937 йылдың 23 ноябрендә ҡулға алынып, 1937 йылдың 14 декабрендә Өфө төрмәһендә атыла. Уның менән бергә булған Исхаҡ Шафиҡов та атып үлтерелә. Әйткәндәй, ул күренекле яҙыусы Ғәзим Шафиҡовтың нәҫеленән. Палачтар үҙ эшенең оҫталары булған, ҡорбандарын ҡасан юҡ ителеүен сәғәт-минутына тиклем күрһәтеп яҙып барған. Был ҡот оҫҡос яҙаны атҡарыусының фамилияһы ла теркәп ҡуйылған.

Уҙған быуаттың 90-сы йылдарында, ниһайәт, Рәсәйҙә дин рөхсәт ителгәс, шәриғәт ҡанундарын төшөндөрөп, намаҙ уҡырға, тәжүид ҡағиҙәләрен аңлатып, Ҡөрьән уҡырға өйрәткән беренсе мөғәллимдәрем, Рәкип, Ҡасим, Тулҡын, Ғәббәс хәҙрәттәргә, уҡытыусыларым Флүрә, Наилә абыстайҙарға сикһеҙ рәхмәтлемен. Бәхеткә күрә, Башҡорт дәүләт университетында беҙгә дүрт йыл, ғәрәп графикаһына нигеҙләнгән иҫке төрки теленән башҡа, ғәрәп телен дә уҡытҡайнылар. Аллаһының рәхмәте менән, миңә Ҡөрьән уҡырға өйрәнеү еңел булды.

Шулай итеп, 2012 йылдың 19 октябрендә көндөҙгө сәғәт 1-гә беҙҙе Өфө аэропортына йыйҙылар. Документтарҙы барлап, төрлө инструктаждар үтеп, төнгө сәғәт ун икеләр тулғас ҡына "Төрөк һауа юлдары" самолетына ултыртыу башланды. Иорданияның Акаба ҡалаһына илтәсәк самолет хеҙмәткәрҙәре баштарына яулыҡ ябынған мөләйем, тыйнаҡ стюардессалар булыуы хажға барыусыларҙы таң ҡалдырҙы. Биш сәғәттән һуң Акабаға килеп төшкәс, бөтә уңайлыҡтары булған "Мерседес-бенц" автобустарында, күп таможнялар үтеп, Мәккәгә йүнәлдек. Һәр туҡталышта йыуынып, тәһәрәт алырға, намаҙ уҡырға бөтөн уңайлыҡтар бар. "Юл ғазабы - гүр ғазабы" тигән әйтемдең дөрөҫлөгөн үҙ елкәбеҙҙә татып ҡарарға мәжбүр ителгән мәлдәр ҙә булғыланы. Ләкин беҙ уларҙы Аллаһының бөйөк һынауы икәнен һис кенә лә иҫебеҙҙән сығарманыҡ. Өфөнөң "Ғуфран" мәсетендә әле 2011 йылда уҡ, беҙҙең төркөмдө уҡытып, хажға барырға әҙерләгән Тулҡын хәҙрәттең төплө белем биргәненә мең-мең рәхмәттәр уҡыным. Уға Аллаһы Тәғәләнең рәхмәте яуһын. Хәҙрәтебеҙ иҫкәрткәйне: "Мәккәгә барыу еңел түгел. Аллаһының рәхмәтенә ирешеү ҡыйынлыҡтар аша килә. Ниәттәрегеҙҙе дөрөҫләгеҙ. Саф ниәттәр менән генә йөрөргә кәрәк. Ибн Мәсғүд әйткән: "Мәккәнән башҡа ҡалаларҙа Аллаһы Тәғәлә яман ниәт өсөн кешене тиҙ яҙаламай. Ул ниәтен ғәмәлгә ашырмайынса. Ләкин Мәккәлә кеше яман уйҙар өсөн дә яҙа ала, ниәтен ғәмәлгә ашырмаһа ла". Быға дәлил - Ҡөрьәндең "Хаж" сүрәһендәге 25-се аяты: "Ысынлап та, иман килтермәй, Алла юлынан тайпылған, Беҙҙе унда йәшәү-селәргә лә һәм күсеп йөрөү-селәргә лә халыҡтар өсөн уртаҡ итеп һалынған "Харам мәсет"тән ситләшкән, золом менән мөр-тәтлек ҡылырға уйлаған кешеләргә ғазаплы яҙаны Беҙ күрһәтербеҙ" (22:25).

"Түҙемле булырға тырышығыҙ. Сәфәр - ул һынау. Сәфәр сыҡмай тороп, кешене белеп булмай", - тип өйрәтте хәҙрәт һәм һүҙҙәрен һәр саҡ хәҙистәр менән дәлилләй торғайны. "Бер ваҡыт Үмәр Ибн Әл-Хаттаб, Аллаһ унан разый булһын, хәҙрәт янына бер мосолман килеп, икенсе берәүҙе маҡтай башлағас: "Һин уның менән сәфәрҙә булдынмы?" - тип һорай. "Юҡ", - тип яуаплай теге мосолман. "Кеше менән сәфәрҙә булмайынса, һин уны маҡтама", - тигән уға хәҙрәти Үмәр.

Изге сәфәргә юлланғанда үҙеңә юлдаштар һайлау ҙа сөннәт ғәмәлдәргә инә. Беҙ бүлмәлә, бер ғаилә кеүек, алты кеше йәшәнек. Икенсе тапҡыр хаж ҡылыусы Әминә һәм Флүрә абыстайҙарҙың тәжрибәләре беҙгә генә түгел, күрше-тирәләге хажиәләр өсөн дә файҙалы булды. Һөнәре буйынса табибә Флүсә хажиәнең дә ярҙамшәфҡәте бөтәбеҙгә лә етте. Нәсимә һәм Рәзидә абыстайҙарҙың тормош тәжрибәләре лә минең өсөн бик фәһемле ине. Уларҙың барыһына ла Аллаһының рәхмәте яуһын! Алға китеп шуны әйтәйем: беҙ, алты хажиә, хаждан һуң да туғандарса аралашып, дини байрамдарҙы Ҡөрьән табындарында бергәләшеп билдә-ләп йәшәйбеҙ.

Хаж ҡылыусы ниәтен һәр ваҡыт дөрөҫләй, ул уны ниндәйҙер донъя мәнфәғәте өсөн йәки маҡтау йәки хажи исемен йөрөтөү өсөн түгел, бәлки, Рабҙыһына яҡынайыр. Уның ризалығы өсөн генә ҡыла. Юлға сығыр алдынан васыятыңды, бурыстарыңды яҙып ҡалдырыу ҙа бик яҡшы эш һанала, ваҡытлыса алған кеше әйберҙәрен кире ҡайтарыу йәки ҡалдырып тороуға рөхсәт алыу, сөнки йәшәү һәм үлем бөйөк Раббыбыҙ ҡулында бит. Шулай уҡ үткән гонаһтарыңа үкенеп тәүбә итеү һәм уларҙы бүтән ҡабатламауҙы ныҡлы ниәтләү, берәйһенең хаҡһыҙға мал-мөлкәтен үҙләштергән булһаң, уны хужаһына ҡайтарыу. Ғөмүмән, кешеләрҙе бәхилләтеп, үҙеңде шулай киләсәк ҙур әжер-сауаплы юлға әҙерләйһең.

Хаж йәки үмрә ҡылғанда иң беренсе мөһим эш ихрамдан башлана. Ихрам - ул хаж ғәмәлдәренә кергәндәге ниәт, үмрә ҡылырға теләгән кеше йылдың теләһә ниндәй айында ниәтләй ала, әммә хаж ҡлылыусы фәҡәт ҡайһы бер көндәрҙә генә ниәтләй ала. Ул көндәр: Шәүәл айы, Зөлҡәғиҙә айы һәм Зөлхиҙә айының беренсе ун көнө. Хажға йәки үмрәгә ниәтләнеп кереү өсөн махсус урындары бар. Ул миҡат тип атала. Пәйғәмбәребеҙ, салаллаһу ғәләйһи үәссәлләм, ихрам хәленә керә торған биш урынды билдәләп ҡуйҙы, хажи шул "миҡат" урындарынан ғына ихрам хәленә керә ала. Бына ул биш "миҡат": Зөлхүләйфә, Әл-джүхфә, Кари Әл-мәнәзил, Йәләмләм, Зәтү ғирҡ. Пәйғәмбәребеҙ, салаллаһү ғәләйһи үәссәлләм, әйткән: "Был миҡаттар ошо ерҙәрҙә йәшәгән кешеләр һәм шулай уҡ миҡат тирәһенән хаж йәки үмрә үтәйем тип үтеп барыусылар өсөн урын" (Бохари һәм Мөслим хәҙис йыйынтыҡтарында). Хажиҙарға миҡатты ихрам хәленә кермәйенсә үтеп китеү тыйыла. Белә тороп үтеп китә икән, уға кире барып ихрамға керергә кәрәк буласаҡ. Шулай эшләмәһә, Мәккәлә булған ваҡытта бар һарыҡ салып, уны фәҡирҙәргә таратыу мәжбүри буласаҡ.

Беҙ Мәккәнән 410 саҡрымда, Мәҙинә ҡалаһынан йыраҡ түгел, Зөлхүләйфә тигән ерҙә туҡтап, йыуынып, ихрам кейемдәрен кейгәс, ошо минуттарҙа ҙур ихласлыҡ менән үлемде лә иҫкә алып, ике рәкәғәт нәфел намаҙҙарын уҡығас: "Аллаһүммә инни үридүл-хәжжә фәйәссирһү ли үә тәкаббәлһү минни", - тип Хажға ниәт ҡылдыҡ. Мәғәнәһе: Йә Рабби, мин хаж ҡылырға ниәт иттем; инде һин уны миңә еңел ҡыл һәм уны минән ҡабул ит", Ниәт ҡылғандан һуң ошо тәлбиәне уҡыныҡ: "Ләббәйкәл-лааһүммә ләббәйк, Ләббәйкә ләә шәриикә ләкә ләббәйк, иннәл-хәмдә үән-ниғмәтә ләкә үәл-мүлкә, ләә шәриикә ләк!" Мәғәнәһе: "Бына мин һинең ҡаршында, Йә Аллаһ! Бына мин һинең ҡаршында! Бына мин һинең ҡаршында, юҡ һиңә тиндәшлек, бына мин һинең ҡаршында! Бөтөн маҡтау һиңә бөтөн ниғмәт һәм хужалыҡ һиндә, юҡ һиңә бер ниндәй тиңдәшлек!" Был тәлбиәне артабан ысын күңелдән, йөрәгең, йәнең-тәнең менән йыш ҡына, һәр саҡ өсәр тапҡыр әйтергә кәрәк. Ирҙәр ҡыҫҡырып, ә ҡатын-ҡыҙҙар тауышын күтәрмәй генә әйтә.

Ниәт ҡылып, ошо тәлбиәне улығандан һуң, беҙ, хажиҙар, "ихрам"лы тип атала башланыҡ. Ихрам хәлендәге хажиға ҡайһы бер ярамаған ғәмәлдәр бар: сәс, тырнаҡ киҫеү. Әгәр хажи, ихрам хәлендә була тороп, онотоп, белмәйенсә киҫһә йәки яңылыш тырнағы һынып төшһә, уға гонаһ юҡ. Хажиға барлыҡ хушбуй-еҫле майҙарҙы кейемендә, тәнендә ҡулланыуҙан тыйылырға кәрәк. Һәр бер мосолманға - ирме, ҡатыңмы, ихрам хәлендәме, юҡмы - берәүгә лә Мәккәлә һунар менән шөғөлләнергә һәм был эштә ярҙамлашырға ярамай. Шулай уҡ һәр бер мосолманға - ирме, ҡатынмы, ихрам хәлендәме, юҡмы - берәүгә лә Мәккәлә ағас йәки йәшеллекте өҙөргә, һындырырға ярамай, әммә кешеләрҙең үҙҙәре ултыртҡандары был хөкөмгә инмәй. Шулай уҡ, һәр бер мосолманға - ирме, ҡатынмы, ихрам хәлендәме - юҡмы, берәүгә лә Мәккәлә берәйһенең юғалтҡан йәки төшөрөп ҡалдырған байлығын алырға ярамай, ләкин юғалған әйберҙе хужаһына ҡайтарыр өсөн алыу зыян итмәҫ. Ихрам хәлендә булған хажиға өйләнеү, танышыу, өйләндереү, таныштырыу, бигерәк тә ир менән ҡатын араһындағы яҡынлыҡ мөнәсәбәттәре тыйыла. Ихрам хәлендә булған ир кешегә башына кейеү тыйыла, әммә онотолоп йәки белмәйенсә кейеп ҡуйһы, иҫкә төшөрөү менән һалһа, уға гонаһ булмаҫ. Ихрам хәлендә булған ир кешегә кеше ҡиәфәтендә тегелгән кейемдәр (күлдәк, салбар һ.б.) һәм ябыҡ, арты ябыҡ паяҡ кейемдәрен кейеү тыйыла. Ҡатын-ҡыҙҙар өсөн махсус ихрам кейеме юҡ.

Аҙағы киләһе һанда.